

ПРЕГЛЕД

ЧАСОПИС ЗА НАУКУ И СОЦИЈАЛНИ ЖИВОТ

Бр. 2.

САРАЈЕВО, 15. ФЕБРУАРА 1912.

ГОД. III.

Сељак и политика.

Одавно код нас Срба влада идиллично и идеално схватање сељака. То се одражавало и одразује у приповијетци, пјесми, журналистички. Свака ма и најмања критика осуђује се — јер сељак је створио двије српске слободне државе, и данас представља *gros* Српског Народа, у свима покрајинама. Али при томе се губи из вида да је баш та чињеница много допринијела да се је Србија срећивала културно и политички споро; широке народне масе, занесене политичком струјом, давале су чешће тон који је био за осуду. Али то је некако морало бити, јер у Србији, у почетку њеног државног живота, није ни било правог грађанског сталежа који је редовно носио прогреса и националне идеје. Данас и у Србији диференцијација је јача; осјећа се у свима странкама нелагодност ради великог броја сељака посланика, јер у многим политичко-културним питањима они су сметња за правилно ријешење њихово. Још да нема законског чланка о броју квалификованих посланика у скупштини, сељак би преплавио скупшину, са мало изузетака, цијелу скупштину. А сељак, мање или више, свугдје је једнак. Ријечи Адама Богосављевића: „Моја њива неће бити већа са уједињењем Српства“, ако и нијесу можда изречене, како неки тврде, прави су одрај менталитета сељака. Ломбардски сељак у талијанским борбама за ослобођење био је уз Аустрију; он није могао схватити грандиозну идеју једнога Мацинија, Гарибалдија,

и Канура. Немачки сељак идентифицирао је борбу Лутера са Римом и реформацију са правом слободног рибаљења и услужности шума. Француски сељак када му је било подијељено опште право гласа, дао је Наполеону III, царску круну и тако срушио слободоуман републикански режим и индиректно допринио слому од 1871. год. Жорж Ги Гран, у својој најновијој књизи, вели: „Не говоримо о маси. Ма колико било болно ово констатовати, мора се ипак признати да аморфна маса сељака, равнодушна према политици, тражи само једну ствар, мир, спољни и материјални ред, па макар се тај мир морао куповати под цијену народног достојанства, макар се тај ред морао успоставити на слому преурађених великодушних или гордих идеја које та маса не разумије“¹⁾. Сељак у Белгији држи већ 25 година клерикални режим на својим леђима. Напођење примјера одвело би нас у бесконачност; мислимо да је доста и ово неколико примјера. Ти примјери су ваљени, из стално формисаних националних држава, гдје се утицај сељака јако не испољује, јер има противтежу: државу народну и развијени грађански staleж, који је многобројнији од тежачког. Код нас од назад неколико година покушавано је ангажовати активно нашега тежака у политику, и тај покушај понавља се поново. Под активности политичком разумијемо унашање страпачких страсти, стварање непоштерења међу сељацима према интелигенцији и довађање сељака у сабор, као бољу гаранцију за заступање и продирање тежачких интереса. По моме дубоком увјерењу така политика нанијеће непредвидних несрећа Српском Народу. Тежачки свијет тоне у незнању, не схвата ни најпримитивније појмове права и дужности; нема осјећаја солидарности, јер тај осјећај редовно је пратилац вишег културног живота; национални осјећај, изузевши периферије, скоро је рудиментаран или у опште не постоји. Њихова политичка свијест наражује се, са мало изузетака у ријечима: „Зашто господа да дижу 15 круна дневнице, када то

¹⁾ Procès de la Démocratie.

може и лати брат тежак". Дозвајте једног значајног долазак осмисливао таква посланика у сабор. И једној аристократској и неодговорној влади као што је наша, био би врло лак посао с тим „равним“ заступницима тежачког сталеза свиђати послове. Интересантно је истакнути да смо ми Срби први почели уважати сељака као посланика, јер то захтијева демократија. Колико ту има лажног и лицемјерног, мислимо, не треба нарочито истичати. Права демократија мора да буде селекција аристократска, — да употребимо један парадокс и то само на први поглед — или она је владавина најистинитијих и најпримитивнијих страсти. До тог увјерења дошли су не противници демократије, него његови највећи и најбољи представници.

Политика је несумњиво једна од најзамршенијих и најкомпликованијих наука или боље да кажемо вјештина. У политику се спајају попут притока: социологија и психологија, финансија, економија и право. Али пошто је политика, у првом реду, практична вјештина, примјена свих горе наведених друштвених наука, политичар мора да буде не само врло образован и поткован, него и врло окретан и присебан. Неокретност и доктринарство, крај највеће спреме, вуче за собом низ недогледних чињеница, фаталних за групу или дотичну нацију у којој се та мана испољује. Због је управо тешко бити добар политичар јер су захтјеви који се на њега постављају врло велики. Код нас у политичаре може се свако убржити, и често пута они који имају најмање квалификација за то, важе као исправни политичари. Тако сентиментално схваћање политике редовно је производ некултурности и беспринципијелности разних слојева народа. Сузбијати таку врсту политике — дужност је свих озбиљних и мисаоних чланова друштва. Демагогија свети се и великим културним народима, а камо ли малим и уз то некултурним и још не са свим националним. Француска, колијевка модерног демократије, дошла је данас до тога стадија ради демагогије, да све то већа постоји струја против

парламентарizma koji je skoro postao bezplodan i bes-
 mislen. Kod nas prva bi duznost bila, da svim silama
 težimo da širaka mase naroda prinatnom inancijativom
 i, u koliko je moguće, državnom pomoću podignemo kul-
 turno i ekonomski i usporado o tim podizanje se, nesum-
 nljivo, političko i materijalno njihovo naspišanje. Danas
 duh solidarnosti osnova je modernoga društva. Ali taj
 duh solidarnosti može se pronatovati uspješno jedino
 u narodima kod kojih kultura stoji na većem stepenu.
 Take solidarnosti kod našeg zemaka možemo najmaše
 da našemo, za to ti držimo da oni i na bi mogli svoje
 interese uzdići do opšitih, njihova solidarnost razdje-
 lila bi se na k-sela i naseljka. S toga sumnjamo da
 bi značno dolazak njihov u sabor kao poslanika ubrza-
 vaše rješene njihovog pišanja — agrarnog. Ne samo što
 bi to ubrzavanje valprečavali drugi jači faktori kao
 vlada i feudalci među koje možemo ubrojiti sve Muslimane,
 nego na oni ne bi to znali ni sa dovoljno snage iznijeti
 na tapet, niti braniti sa dovoljnom energijom ustra-
 vnošću i vještinom. Njihova borba kroz cijelu modernu
 istoriju bila je redovno nesistematska — njezin je najjači
 naraz jacquerie — lokalne pobune. Morale su pobijediti
 liberalne ideje građanskog staleža, na da se seljački
 stalež oslobodi od srednjovjekovnih ustanova. I ja jedino
 od pobjede тих идеја условљавам рјешавање аграрног
 pišanja kod nas. A da to može prilično дуго да траје,
 треба погледати само на групације нашега sabora, гдје
 вјерски момент игра тако важну улогу, да не кажемо
 пресудну. Према тим реалним фактима ми треба да равнамо
 наш рад и нашу политику. Јака организација и јака со-
 лидарност намеђу свих посланика Срба у saborу у општим
 народним pišanjima први је услов наше самообране као
 и постепеног напредовања и коначног успјеха. У тим пи-
 тањима национална страна треба да је на првоме мјесту.
 А да тако буде, у sabor треба као посланици да долазе
 наши најспремнији и најнеправнији људи, јер и нацио-
 нализам, као и свака већа идеја, производ је васпишња

и образовања, а никакo примитивности, како се то код нас врло често мисли и пјерује. Сељак наш какав је данас, заокружен је једино најближим стварима, он је материјалиста, за њега идеја асо је и разумије, у што врло суњамо, нема оног подстицаја као за човјека интелигентног. За то баш држимо да би страдала та национална ствар када би је заступали наши сељаци. Тиме би дали најопасније оружје нашим противницима да се боре против нас и да нам задају ударе од којих би се врло тешко опоравили. Проти нашем националном боре се и влада и Хрвати, сада прикривено сада отворено. И то не смјемо никада изгубити из вида, када посматрамо наше друштво и нашу политику. Један наш рђав потез у томе погледу може да нас кошта много, може да нас кошта наше супремације и већине, која се полагано формира. Из тих наведених разлога, из некојих других, мислим да је опасно увлачити сељака у активну политику; тај акт, како сам горе писао, штодно би и њему као и национализму, који се код нас мора све то јаче развијати. Ја знам да ће многи примјетити, да и наша интелигенција није на своме мјесту, и то донекле признајем, али не могу допустити тврђење да је она мање патриотска и национална од сељака. То би за мене значило један апсурдум. И за то сам да интелигенција води нашу политику, да она представља већину и то доста велику већину међу нашим политичарима. У тим стварима ми не требамо правити изузетак од осталог свијета, а особито не, када се не налазимо у националној држави, него у држави којој владају странци, који нијесу ни најмање наклоњени ни Србима, а камо ли Српској Идеји.

Ристо Радловић.

